

Een groepstraining voor normaal begaafde jongeren met autisme

J. De Roeck
M. Somers
V. Van de Vyver

Zorgenheid voor jongeren met ontwikkelingsstoornissen en
psychotische stoornissen

UCKJA

Inhoud

- 1. Wie zijn wij?
 - 2. Wie zijn jullie?
 - 3. Een groepstraining: wat doet het wel en wat doet het niet?
 - 4. Wie zit er in de groepstraining?
 - 5. Wat zit er in de groepstraining?
 - 6. Wat zijn de resultaten?
 - 7. Wat zijn onze bedenkingen?
 - 8. Vragen?
-

1. Wie zijn wij?

- Voorstelling ado-departement UCKJA
- Voorstelling EOPS
- Voorstelling van onszelf

Voorstelling van het ado-departement

- UCKJA verspreid over verschillende departementen en sites:
 - Kleine kind - Middelheim
 - Latentieleeftijd - Hoge Beuken/Erasmus
 - Adolescenten – Middelheim/Stuivenberg/Erasmus

Voorstelling van het ado-departement

- Screening in Erasmus
- In Middelheim:
 - Crisis
 - Eetstoornissen
 - Internaliserende problemen
 - Gedragsproblemen
- In Stuivenberg:
 - Ontwikkelingsstoornissen en psychosen

Voorstelling EOPS

- Eenheid voor Ontwikkelingsstoornissen en Psychotische Stoornissen
- Afdelingshoofden:
 - Prof. dr. J. Croonenberghs
 - Dr. E. De Loore
- 2 residentiële afdelingen
- 4 dagbehandelingsplaatsen
- Ambulante werking

Ambulante werking EOPS

- Vooral voor- en nazorg van opgenomen jongeren
- Puur ambulante opvolging van complexe problematieken (jongeren die reeds gekend zijn in UCKJA)
- Groepstraining (ook enkel voor jongeren die gekend zijn in UCKJA)
- RCA
- VDIP

Voorstelling van onszelf

- Psychologen in EOPS
- Gedragstherapeuten
- Residentieel, dagbehandeling, ambulant
- Wij werken alle drie mee in het groepje waarover we het vandaag gaan hebben

2. Wie zijn jullie?

- Naam
- Dienst / functie
- Ervaring met ASS
- Ervaring met groepstrainingen of plannen voor een groepstraining

3. Een groepstraining:
wat doet het wel en wat doet
het niet?

- Een gebrek aan sociale vaardigheden heeft negatieve gevolgen voor het interpersoonlijke, beroepsmatige, schoolse en emotionele functioneren van kinderen en jongeren met ASS (Merrel & Gimpel, 1998)
- Het versterken van sociale en communicatieve vaardigheden is de belangrijkste en meest noodzakelijke interventie bij mensen met ASS (Klin & Volkmar, 2000)
- Een (langdurige) groepsgewijze sociale vaardigheidstraining draagt voor kinderen van negen tot zestien jaar met ASS bij aan een toename van sociale contacten (Williams, 1989)

- Door middel van het stimuleren van sociale vaardigheden zal gepast gedrag toenemen en ongepast gedrag afnemen (Cohen & Volkmar, 1998)
- Sociale vaardigheidstraining voor mensen met ASS draagt bij aan het ontwikkelen van behaaglijkheid en vertrouwen in sociale situaties (Tse et al., 2007)

- Kritiek op groepstrainingen:
 - Generalisatieprobleem
 - Leren door middel van rollenspel

- Maar uit onderzoek is gebleken dat modelling en rollenspel effectieve procedures zijn

- Een (groepsgewijze) sociale vaardigheidstraining kan dus bijdragen aan het verbeteren van vaardigheden van jongeren met ASS

Recent onderzoek (Neef, Vet en Serra, 2010)

- Ernstigste probleem van meeste jongeren met ASS is het sociale functioneren
- Dit wordt beïnvloed door
 - hoe de jongere over zichzelf denkt
 - het gevoel van eigenwaarde
 - de competentiebeleving
- Positieve zelfwaardering → competent gedrag.
- Resultaten na groepstraining:
 - beter sociaal gedrag
 - positievere zelfwaardering
 - vaker uiten van gevoelens met minder spanning
 - betere gedragshouding
 - meer zelfvertrouwen mbt sociale contacten
- Sociaal gepaster gedrag = verhoogd sociaal inzicht?

4. Wie zit er in de groepstraining?

- Wie komt op de wachtlijst?
- Intake / samenstelling groepje
- Ambulant vs residentieel

Wie komt op de wachtlijst?

- Jongeren tussen 12 en 18 jaar met ASS
- Jongeren die gekend zijn in het UCKJA (uit de screening, vanuit andere eenheid,...)
- Normaal begaafd

Intake / groepssamenstelling

➤ Intake

- niveau inschatten (leeftijd, IQ, maturiteit)
- dezelfde vragen / noden (niveau sociale vaardigheden)

➤ Afhankelijk van verschillende niveaus 1 of 2 groepjes

Ambulant versus residentieel

➤ Ik wil! Ik mag. Ik moet?

- op vraag van de jongere (minimale motivatie vereist, vooral zelf nood)
- minder last van groepsdynamiek (kennen elkaar niet, minder imago hoog te houden,...)
- blij met contact met andere jongeren met ASS, steun bij elkaar
- gemakkelijker te sturen, minder uitdagend gedrag
- vaak groeien er ook echt vriendschappen uit

5. Wat zit er in de groepstraining?

- Geschiedenis
 - Thema's die aan bod komen
 - Hoe passen we de omgeving aan?
 - Verloop van een sessie
 - Bronnen
 - Draaiboek
-

Geschiedenis

- Psycho-educatiesessies
- SOVA-training
- Nu: combinatie van beide

Thema's die aan bod komen

- Ik wil! Ik mag. Ik moet?
 - jongeren beslissen zelf mee over thema's
 - wij sturen
 - logische opbouw
 - praktische haalbaarheid

Hoe passen we de omgeving aan?

- Veel “onbewuste” aanpassingen
- Voorspelbaarheid:
 - intake
 - steeds dezelfde locatie
 - steeds hetzelfde verloop van de sessies
 - aan begin sessie uitleg over hele sessie + op einde afspraken over volgende
 - ...

➤ Visualiseren

- wit bord vooraan tijdens sessie
- oefeningen op papier – draaiboek
- jongeren maken voorbereiding oefening op papier
- ...

➤ Socrautische methode

Verloop van een sessie

- Elke sessie volgt hetzelfde stramien:
 - even bijpraten
 - huiswerkopdracht overlopen
 - nieuwe thema bespreken
 - overlopen van de algemene aandachtspunten
 - script opstellen
 - vanuit de jongeren
 - stappenplan of beslissingsboom
 - herhaling algemene zaken
 - pauze
 - rollenspel
 - nieuwe huiswerkopdracht

Bronnen

- “Ik ben speciaal” (P. Vermeulen, 2005)
- “Bekijk het maar” (C. Van Beugen, 1995)
- “Ben X”
- “Autimatisch” (Autisme Centraal)
- “Vrienden voor jongeren” (P. Barrett, H. Lowry-Webster, C. Turner, 2003)

Draaiboek

- Handleiding voor de 10 sessies
- Samengesteld vanuit verschillende bronnen
- Leidraad

Sessie 1

- Sociale vaardigheden
 - wat?
 - waarom belangrijk?
 - hoe gaan we eraan werken?
- Lijst met thema's overlopen
- Afspraken maken
- Wacht Denk Doe Controleer
- Overlopen van algemene aandachtspunten:
 - maak oogcontact
 - luister wanneer de andere praat
 - praat duidelijk

- **Thema: kennismaken**
- Samen opstellen van het script:
 - Je loopt naar de persoon toe
 - Je begroet de andere
 - Je stelt jezelf voor: je zegt je naam
 - Je vraagt naar de naam van de persoon
 - Je stelt een volgende vraag
 - Wanneer de andere persoon een vraag terugstelt antwoord je op de vraag
- Oefening: per twee kennismaken op een goede manier en elkaar komen voorstellen in de groep
- Huiswerkopdracht: nadenken over eigen sterke kanten op verschillende domeinen

Sessie 2

- Overlopen van de huiswerkopdracht: talenten
- Vragen wat minder goed lukt of moeilijk is
- Link leggen met ASS
- **Thema: ASS**
- Groepsgesprek over het krijgen van de diagnose
- Huiswerkopdracht: eigen vragen over autisme inventariseren

Sessie 3

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: ASS**
- Overlopen van de drie domeinen van ASS en bespreken wat ze bij zichzelf herkennen
 1. Omgaan met andere mensen
 2. Communicatie
 3. Soepel zijn in denken en doen
- Huiswerkopdracht: drie domeinen met de ouders bespreken

A S S

utistische interklaa

Sessie 4

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: ASS**
- Bekijken van fragmenten uit Ben X
- Filmbespreking
- Huiswerkopdracht: goede informatiebron over ASS zoeken

Sessie 5

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: basiskennis**
- Herhaling WDDC
- Onderscheid tussen verbaal en non-verbaal gedrag
- Luisterhouding: verbaal en non-verbaal
- Denken-voelen-doen
- Helpende gedachten
- Ik-boodschap
- Huiswerkopdracht: uitspraken omvormen in goede ik-boodschappen

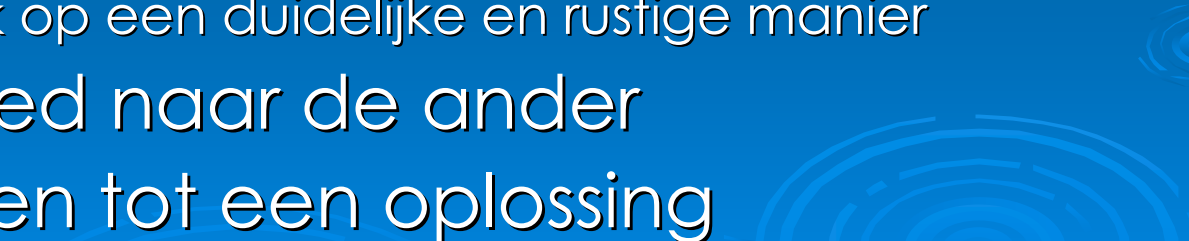
Sessie 6

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: iemand benaderen, een vraag stellen en een praatje maken**
- Samen opstellen van het script
- Oefening: rollenspel
 - bijvoorbeeld: Je bent op school en je wilt onder de pauze iets vragen aan je lerares van Frans. Ga aan de leraarskamer vragen of je haar kan spreken.
- Huiswerkopdracht: op school of in de sportclub iemand benaderen en een vraag stellen

Sessie 7

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: complimentjes geven**
- Samen opstellen van het script:
 - Bedenk aan wie je een compliment wil geven
 - Bedenk welk compliment je wil geven
 - Beslis over de manier waarop je het compliment zal geven
 - Zoek een geschikt moment en een geschikte plaats
 - Geef het compliment
 - Controleer de reactie van de andere
- Oefening: complimentenrondje

- **Thema: kritiek geven**
- Samen opstellen van het script
 - Bedenk wat je vervelend vindt
 - Wacht een geschikt moment af
 - Stap op de andere persoon af en zeg dat je iets wilt zeggen

- Vertel rustig wat je vervelend vindt of waar je het niet mee eens bent
 - Wat moet ik zeggen?
 - Zeg duidelijk wat je stoort en vraag of het mogelijk zou zijn om ermee te stoppen. Benoem het gedrag.
 - Geef de reden aan waarom het jou stoort.
 - Geef een alternatief, geef aan wat de persoon anders had kunnen doen of zou kunnen doen in het vervolg.
 - Hoe moet ik dat zeggen?
 - Formuleer de boodschap als een ik-boodschap
 - Wees beleefd
 - Spreek op een duidelijke en rustige manier
 - Luister goed naar de ander
 - Kom samen tot een oplossing
-

➤ Oefening: rollenspel

- bijvoorbeeld: Je zit je al een hele tijd te ergeren aan iemand die onnozel zit te doen in de klas. Zoek een goede manier om dit aan hem duidelijk te maken.

➤ Huiswerkopdracht: geef drie keer iemand een compliment

Sessie 8

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: omgaan met kritiek**
- Samen opstellen van het script:
 - beslissingsboom
- Oefening: rollenspel
 - bijvoorbeeld: Je moeder geeft je een opmerking over het feit dat je vaak niet onmiddellijk doet wat ze vraagt. Hoe reageer je hier op een goede manier op?

➤ **Thema: omgaan met pesten**

➤ **Bespreken:**

- onderscheid plagen, pesten en kritiek geven
- hoe omgaan met pestgedrag
- overlevingstips als pesten blijft duren

➤ **Huiswerkopdracht: invulblad over kritiek krijgen**

Sessie 9

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: “neen” zeggen en grenzen aangeven**
- Samen opstellen van het script:
 - beslissingsboom

Beslissingsboom: "neen" zeggen

Wil ik doen wat de ander vraagt?

Let op de volgende punten:

VERBAAL	NON-VERBAAL
* IK-BOODSCHAP	* OOGCONTACT
* DUIDELIJK PRATEN	* LICHAAMSHOUDING
	* AFSTAND/NABIJHEID

Let op de reactie van de ander. Blijft de andere aandringen?

➤ Oefening: rollenspel

- bijvoorbeeld: Een vriend vraagt op de speelplaats of hij je mp-3 speler mag lenen dit weekend. Je hebt zelf voor je mp3-speler gespaard en wilt er ook liever zelf naar kunnen luisteren dit weekend. Zeg op een goede manier dat je dit liever niet wil.

➤ Huiswerkopdracht: Als iemand je deze week iets vraagt of iets voorstelt dat je niet wil, geef dan op een goede manier je grens aan

Sessie 10

- Overlopen van de huiswerkopdracht
- **Thema: verliefd zijn en relaties**
- Bespreken
 - Wat is verliefd zijn?
 - Waar kijk je naar?
 - Hoe spreek je elkaar aan?
- Huiswerkopdracht: invullen van de vragenlijsten

6. Wat zijn de resultaten?

- Bevraging ouders en jongeren
 - niet met bestaande vragenlijsten
 - wel met kwalitatief onderzoekje

Resultaten ouders

- meer zelfvertrouwen, assertiever
 - beter kunnen omgaan met probleemsituaties
 - vlotter contacten kunnen leggen, meer contact zoeken met leeftijdgenoten
 - meer durven praten in de klas
 - alleen ergens naartoe durven gaan
 - spontaan een complimentje geven
-
- betere kennis over ASS
 - betere aanvaarding van ASS
-
- scripts beperken de spontaniteit

Resultaten jongeren: wat heb je geleerd?

- ik-boodschap geven
- oogcontact maken + lichaamshouding
- rustig blijven in moeilijke situaties
- beter voor zichzelf kunnen opkomen
- beter kunnen omgaan met kritiek
- een complimentje kunnen aanvaarden
- sneller uitleg durven vragen in de klas

- betere kennis over ASS

Bijkomende resultaten

- steun vinden bij elkaar
 - andere jongeren met ASS leren kennen
 - (h)erkenning problemen
 - ervaren van vlotte interacties met leeftijdgenoten
 - opbouwen van vriendschappen
-

7. Wat zijn onze bedenkingen?

- Meten = weten
- Ouders meer betrekken – generalisatie optimaliseren
- Ruimte laten om “bij te praten”
- Halfweg de sessies een observatiemoment inlassen bv door een spel te spelen
- Andere? tips?

8. Vragen?

Bedankt

voor jullie aandacht!

